

IN EN OM

het Humanistisch Verbond

MEDEDELINGEN VOOR DE LEDEN

No. 7/8

Er gebeurt toch wel iets

Het is helemaal geen zeldzaamheid als ook leden van het Humanistisch Verbond wel eens de vraag stellen: wat doet dat Verbond nu eigenlijk? In theorie weten ze het natuurlijk wel, maar zo in de praktijk van alle dag merken ze er dikwijls niet veel meer van, dan dat er in de gemeenschap waarvan ze lid zijn een bijeenkomst wordt gehouden. Dat er een voortdurende en steeds toenemende activiteit heerst ontgaat hun meestal, omdat ze er niet mee in aanraking komen of omdat er weinig over wordt gesproken.

Wie in staat is dit alles van meer nabij mee te maken, kan zich alleen maar verbazen over de vele facetten van ons werk en de bereidheid van de mensen die er een groot deel van hun vrije tijd in steken. Ook al kan men het allemaal lezen in de pas verschenen brochure „Dit wordt gedaan”, het spreekt toch meer tot ons als we er zelf bij betrokken zijn. We denken hierbij aan de bestuurders en wijkhoofden van onze ruim zeventig gemeenschappen, aan de raadslieden in de kampen en gevangenissen, aan de ziekenbezoeksters en -bezoekers, aan de sprekers, die het hele land doortrekken om ook in de meest afgelegen gemeenschappen het gesprek over het humanisme te voeren, aan de mensen die maken dat ons radiokwartiertje op zondagmorgen een van de meest-beluisterde uitzendingen is geworden, aan de schrijvers, die ervoor zorgen, dat elke veertien dagen een nummer van „Mens en Wereld” de lezers bereikt en vult u zelf maar in, welke activiteiten overal door mensen verricht worden.

Gedurende de tijd, dat het vorige nummer van dit blad onder uw ogen kwam en nu, gebeurde er o.m. het volgende: een conferentie voor de sprekers, een week-eindebijeenkomst van de gewestelijke bestuurders op „De Ark”, een conferentie voor ziekenhuisbezoeksters en -bezoekers, gewestelijke besturenvergaderingen in het

gehele land, regionale besprekingen van raadslieden, een landdag van de stichting „Socrates” met een ongekend aantal deelnemers, een reeks van openbare vergaderingen met andersdenkenden en forumgesprekken op vier plaatsen in het land, kwamen rapporten en brochures uit, vonden een reeks van besprekingen met organisaties en personen plaats, kwam een extra-nummer voor de propaganda van „Mens en Wereld” van de pers. En dat waren in die paar weken nog alleen maar de bijeenkomsten die van meer dan plaatselijk belang waren, terwijl in diezelfde tijd in alle gemeenschappen bezinningsochtenden, ontwikkelingsbijeenkomsten, gesprekken in de huiskamer en cursussen gehouden werden.

U zult het ongetwijfeld met ons eens zijn, dat dit een respectabele lijst van werkzaamheden is en er op wijst, dat het Verbond zich in toenemende mate een plaats in het Nederlandse geestelijke leven verovert. Daaraan twijfelen overigens de eigen leden dikwijls meer dan de belangstellende buitenstaanders en andersdenkenden. Maar wie meehelpt om dit humanisme van ons in de praktijk van het leven vorm en gestalte te geven, zal er zich over verbazen, dat, om de woorden van Churchill aan te halen „er zoveel gedaan wordt door zo’n klein aantal”. En wie, door welke omstandigheid dan ook, daaraan niet mee kan helpen en alleen maar zijn sympathie en belangstelling kan geven, wat dan ook wel het minste is, mogen we herinneren aan dat andere gevleugelde woord van de Engelse staatsman namelijk „geef ons het gereedschap, wij zullen het karwei opknappen.”

Er gebeurt niet alleen iets, er gebeurt heel veel, maar het grootste deel van de taak moet blijven liggen. Tenzij er meer komen die aanpakken om hun bijdrage te leveren, of door hun materiële steun enige verlichting brengen.

Th. P.

RECHTEN VAN DE MENS

Op 10 december is het 10 jaar geleden, dat door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Universele Verklaring van de mensenrechten werd aangenomen met 48 stemmen vóór en 8 onthoudingen. In de daarop volgende tien jaren hebben enkele staten zich er eveneens bij aangesloten.

De verklaring bevat, in 30 artikelen, alle geestelijke en sociale rechten naar welker verwezenlijking de regeringen der staten moeten streven. Uitgangspunt zijn geweest de vier vrijheden, waarvoor volgens president Roosevelt de geallieerden de strijd hadden aangeboden, n.l. vrijheid van woord, vrijheid van godsdienst, vrijwaring tegen gebrek en vrijwaring tegen angst.

Ieder mag voor zichzelf nagaan, wat in de afgelopen tien jaren hiervan is terechtgekomen. Men kan zuur doen en zeggen: niets en men kan minder zuur doen en zeggen: een heel klein beetje en dan alleen nog maar hier en daar. Maar daarmee wordt de noodzaak om er naar te streven niet minder, integendeel. En de aandacht, die over de hele vrije wereld aan die tiende december besteed zal worden, is daarom meer dan een gebaar, behoort althans te zijn een nogmaals onderstrepen van het vurige verlangen dat in de mensen aanwezig is naar een wereld, waarin mensen waarlijk mens kunnen zijn.

OPBOUWFONDS

STEUNT ONS WERK!

Het Humanistisch Verbond heeft voor de financiering van zijn werkzaamheden meer nodig dan alleen de contributies van zijn leden. De begroting voor 1958 vertoont een verschil van niet minder dan f 25.400,- tussen de geraamde uitgaven en de ontvangsten uit contributies en rente. En dan moet nog allerlei werk blijven liggen om het tekort niet nog groter te doen zijn.

Giftten tot ieder bedrag zijn ons welkom! De girorekening van het Humanistisch Verbond is 304960, Utrecht. De verantwoording van de binnengekomen giften geschiedt regelmatig in „In en Om” onder vermelding van het bedrag en de initialen van de schenker. Bovendien ontvangen zij, die een bedrag van f 10,- of meer storten een door de penningmeester persoonlijk getekende ontvangstbevestiging.

VERANTWOORDING VAN GIFTEN

IV. over de periode van 10 augustus tot 15 oktober:

Opbouwfonds: M. H. L. te G. f 10,-; A. M. te E. f 200,-; J. S. te Z. f 30,-; Hulpf. d. B. te K. f 500,-; NV de B. te K. f 500,-; F. G.-S. te N. f 15,-; J. v. d. L. te A. f 10,-; G. J. S. te G. 100,-; J. A. J. d. J. te A. f 10,-; H. J. B. te A. f 15,-; M. C. D. K. te V. f 10,-; P. M. H. S. te A. f 6,-; J. C. K. te D. f 20,-; J. t. B. te G. f 10,-. Totaal f 1.436,-.

Totaal Generaal per 15 oktober: f 7.134,36.

Hum. St. Socrates: J. S. te A. f 10,-.

Totaal per 15 oktober: f 10,-.

FAMILIEKAMP IN BELGIË

Het was opvallend rustig in de kamer met de grote spiegels waarin ieder van de ander kon zien hoe van de heerlijke knappende broodjes werd genoten. Geen wonder, 't was 't laatste ontbijt na twee weken samen zijn. Kennelijk onder de indruk van het komende afscheid was zelfs de tafel met de 14 jeugdigen nu eens niet uitgelaten of rumoerig. Hun tot besluit van het ontbijt in duidelijke mineur toon gezongen en met tranen gemengde „Welbekome 't al te samen” moge gespeeld zijn geweest, er klonk toch een gemeend weemoedige ondertoon doorheen. Maar daarvoor was de stilte al doorbroken aan de andere tafel, die met de 13 ouderen. Er moest tussen enkelen nog iets worden afgerekend: „Nou zing daar maar een liedje voor.” Waarop spontaan werd ingezet: „'t Is mooi geweest, 't is drommels mooi geweest.” Dat was 't sein voor nog eens ophalen en samen opnieuw doorleven van enkele hoogtepunten: De dagtochten naar Dinant, Namen, Expo; de wandeling naar Spontin met de avontuurlijke oversteek van het riviervak de Bock. Over de smadelijke roeiwedstrijd-tijden welke de ouderen leverden vergeleken bij die van de jeugd werd niet veel gepraat, maar wel over de prestatie van onze 81-jarige, die als steeds in dit eerste buitenlandse familiecamp glunderen en waardig zijn plaats innam aan het hoofdeinde van de tafel.

Wat zal het langste in herinnering blijven van de genoeglijke vakantie in het uniek gelegen Godinne-sur-Meuse met zijn prachtige rotsparthen, schitterende vergezichten, uitgestrekte bossen, fraaie bloementuinen? De discussie over de maatschappelijke problemen van de puberteit, de vrolijke avond in Lustin met zijn thuis rond het biljart levenslustig herhaalde volksdans „Zie de boerinnenkes de rokjes zwaaien”, de onvrijwillige nachtelijke duik in de Maas door een onzer — geheel geklede — jongedames, de artistiek uitgevoerde kampkrant met onthullingen betreffende hartsgeheimen en ontloken romances? Of de door de jeugd leuk opgezette en vlot uitgevoerde Bonte avond, het genot van 't toeven in een rustige avondstille aan de Maas, het nu eens geen wind om de oren voelen en de bomen dagenlang bladstil te zien? Of misschien de kennismakingsavond waarin iedereen zo open iets vertelde van zijn leven, van zijn wereldbeschouwing en van zijn houding tegenover en kijk op 't Humanisme in 't algemeen en op 't Verbond in 't bijzonder? Of voor de jeugd wellicht 't elke avond patat frites met ijs toe, de riskante klauterpartijen, 't roeien en zwemmen in de Maas? Hoe hierop te antwoorden? Immers, ondanks 't vele dat samen werd ondernomen genoot ieder de vakantie op haar of zijn manier.

't Vele handen drukken ten afscheid, 't hartelijke uitzwaaien, de goede voornemens voor verdere contacten en correspondentie, 't zijn allemaal getuigen van een goede sfeer en geven aanleiding te pogen 't verlangen van velen te realiseren: Dat moeten we nog eens doen.

H. F. MULDER

BRIEF UIT AUSTRALIË

(Ons lid, Mej. v. d. Kooi, de bezoekers van „De Ark” welbekend, vertoefte tijdelijk in Australië, en vertelt in onderstaande brief iets over een vergadering, waar zij aanwezig was.)

Op 6 augustus woonde ik een bijeenkomst bij ter gelegenheid van de World Peace Day, georganiseerd door The World Peace Pledge Union. Deze datum is gesteld op de dag dat, 13 jaar geleden, de atombom op Hiroshima werd gegooid, daar niet veel anders dan verwoesting achterlatend.

Een predikant sprak over de macht van 't atoom, dit onzegbaar kleine, dat zo onnoemelijk veel leed kan toebrengen, indien niet goed

gebruikt. Een mens, zo'n miniem onderdeel van de mensheid, kan zo enorm veel uitrichten ten goede en ten kwade. Van echte belangstelling voor je medemensen, onverschillig kleur of ras, moet een goede kracht uitgaan, welke zich voortplant. Na deze inleiding werden verschillende brieven voorgelezen van mensen, die de ramp van zeer nabij hadden meegemaakt en door een toeval waren ontkomen. 't Was een stuk tragiek. Naast de sprekerstafel zaten een paar Japanse meisjes, die hun ontroering niet meester waren.

Hierna kwam het belangrijkste van de avond. De heer B. Kalsehagen uit Kadina sprak over zijn ondervindingen met bemanningen van Japanse schepen. Hij is journalist en als er een panse schip aankomt, gaat hij er met zijn vrouw heen, praat met de mensen, nodigt ze thuis te eten en is als een vriend voor hen. 't Is erg moeilijk hun vertrouwen te winnen, doordat ze in Australië meestal met de nek aangekeken worden. Het kost moeite hun argwaan te overwinnen, maar is 't eenmaal zover, dan zijn het echte vrienden, waarvan zij en hun kinderen vaak brieven krijgen.

Dit werk van de heer Kalsehagen moet iets doen, moet op een of andere manier ten goede werken in de verhouding van de mensen onderling. Voor sommigen kan het heel erg moeilijk zijn om over zekere haatgevoelens heen te stappen, maar een haat tegen een regime mag toch niet gekoeld worden op de enkele mens. Gedurende het laatste jaar zijn, eigenlijk voor het eerst na de oorlog, vooraanstaande Japaners officieel in Australië ontvangen. Dit is toch wel bemoedigend.

TIA V. D. KOOI

KORT VERSLAG

van de hoofdbestuursvergadering op 20 september 1958 in Utrecht.

Het voorlezen van de notulen geeft aanleiding nog eens in te gaan op de verhouding met de NOVIB. Hierover zal binnenkort een brief aan de gemeenschappen gezonden worden. De centrale geestelijk raadsman vertelt iets over zijn gesprekken met industriëlen e.a. over het bedrijfsapostolaat. Enkele namen worden genoemd van personen, die men gaarne in de Raad van Advies zag opgenomen. Zij zullen worden uitgenodigd. Een bespreking vindt plaats over een noodzakelijk geachte uitbreiding van „De Ark” in verband met het werk van het Thuisfront. Een oplossing is nog niet gevonden. Voorzitter geeft een uiteenzetting over zijn onderhandelingen met de minister voor maatschappelijk werk in verband met de gerepatriceerden. Het voorstel tot een gemeenschappelijke conferentie van Verbond en S.V.H.G. wordt voor uitvoering verwezen naar een gezamenlijke commissie van beide organisaties. Een uitvoerige discussie vindt plaats over een uitnodiging van Protestantse zijde voor een gesprek tussen een aantal vertegenwoordigers van christelijke en humanistische opvattingen. Er wordt vastgesteld wie van onze kant aan dit gesprek zullen deelnemen. Er vinden tenslotte nog enkele benoemingen van vrijwillige raadslieden plaats, terwijl behandeling van het agendapunt „huidige positie van het Verbond” wegens tijdsgebrek tot de volgende vergadering wordt uitgesteld.

KORT VERSLAG

van de hoofdbestuursvergadering op 25 oktober 1958 in Utrecht.

Kennis wordt o.a. genomen van het huidige ledental, dat een, hoewel zeer langzame, stijging vertoont. Goedkeuring wordt verleend aan de gemeenschappen Groningen en Voorburg/Rijswijk tot het aanstellen van een leider voor vormingscursussen, terwijl het hoofdbestuur eveneens accoord gaat met de oprichting van de gemeenschap Krimpen a.d. IJssel. Men betuigt

ZIEKENBEZOEK

Het is normaal dat in alle gemeenschappen langdurige zieken en invaliden regelmatig worden bezocht en in voorkomende moeilijkheden bijgestaan. In kleinere gemeenschappen geschiedt dit doorgaans door iemand die de zieke persoonlijk kent. In andere gemeenschappen wordt deze taak opgedragen aan een ziekenbezoek(st)er, of ook aan meerdere, in welk geval één lid van het team optreedt als leid(st)er van het ziekenbezoek. In tal van gemeenschappen vindt men dergelijke grotere of kleinere commissies, belast met het bezoeken van zieke leden of andere buitenkerkelijken die thuis, in ziekeninrichtingen of in sanatoria verpleegd worden. De centrale leiding van het ziekenbezoek berust bij Mevr. A. Treurniet-Wiersma, Erasmusweg 137, Den Haag, telefoon 01700-322812, terwijl het werk in de sanatoria ressorteert onder de Centrale Geestelijke Raadsman D. Th. F. d'Angremond, Graaf Aelbrechtlaan 149, Amstelveen, telefoon 02964-3060. Alle correspondentie dient te worden gericht aan de Centrale Leiding Ziekenbezoek van het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

Namen en adressen van zieke leden en naaste geestverwanten plegen ter kennis van de leid(st)er van het ziekenbezoek te worden gebracht door bestuurders, wijkhoofden, familieleden, vrienden of kennissen. Wordt de zieke thuis verpleegd, dan neemt de ziekenbezoek(st)er contact op met de familie en informeert of de patiënt bereid en in staat is bezoek te ontvangen, waarna een afspraak wordt gemaakt. Ook wanneer de zieke in een inrichting is opgenomen verdient het aanbeveling eerst met de familie overleg te plegen.

Wordt de zieke verpleegd in een inrichting buiten de woonplaats of is hij moeilijk bereikbaar, dan brengt de leid(st)er van het ziekenbezoek hiervan onverwijld de Centrale Leiding op de hoogte. (Als een gemeenschap niet over een dergelijke functionaris beschikt, moet dit natuurlijk door het bestuur gebeuren.)

In verpleeginrichtingen laat men, uitzonderingen daargelaten, de officiële bezoeken aan de familie over. Geldt in een ziekenhuis geen speciale regeling, dan vraagt men de directie verlof om de patiënt buiten de vastgestelde uren te bezoeken. Het kan echter voorkomen dat patiënten die weinig of geen familiebezoek ontvangen de voorkeur geven aan een bezoek op de vastgestelde tijden.

Het ziekenbezoek beperkt zich in vele plaatsen niet meer tot de leden. In een toenemend aantal verpleeginrichtingen worden de ziekenbezoek(st)ers van het Humanistisch Verbond in de gelegenheid gesteld om buitenkerkelijke zieken te bezoeken.

zijn instemming met de brief aan de minister voor maatschappelijk werk in verband met de afwijzing om raadslieden van het Verbond tot de zgn. contractpensions voor gerepatriceerden toe te laten. Omdat binnenkort een behandeling van de Omroepwet te verwachten valt, wordt aan de hand van een nota van het dagelijks bestuur nagegaan, of door het Verbond bepaalde activiteiten noodzakelijk zijn. Een plan hiervoor wordt besproken en goedgekeurd. Enige raadslieden voor de arbeiderskampen worden benoemd, terwijl het huishoudelijk reglement van de gemeenschap Nunspeet wordt goedgekeurd. Een uitvoerige bespreking vindt plaats over de huidige positie van het Verbond, waarbij vooral de interne toestand wordt bekeken. Beperkte middelen remmen helaas een dringend noodzakelijke kaderscholing evenals de aanstelling van meerdere functionarissen. Toch meent men, ook in vergelijking met andere organisaties, dat er geen reden is voor enig pessimisme. Men besluit deze discussie op een volgende hoofdbestuursvergadering voort te zetten.

Het Australische cricketteam

Het schijnt dat de krantenberichten over de maanraket in bepaalde bevolkingskringen grote beroering hebben gewekt. U denkt misschien, omdat men er allerlei politieke of militaire gevolgen van vreesde of hoopte? Maar nee, dat was het niet. De beroering waarover ik hier spreek had een heel andere oorzaak. De mensen waarover ik spreek stelden zich de hemel nog steeds voor als een grote koepel, laten we zeggen een reusachtige omgekeerde pan, waarlangs zon en maan zich bewegen. En nu zou een maanraket daar zo maar een gat in slaan. Daarmee viel hun hele wereldbeeld in duigen!

Ongelooflijk! vindt u dit denk ik. Nu, eigenlijk vind ik het ook ongelooflijk. Maar het is me door een betrouwbaar man verteld. Misschien komt zoiets toch nog wel voor in 1958! Maar zeker is, dat een dergelijke voorstelling van de wereld vroeger de normale is geweest, totdat Copernicus er omstreeks 1500, dus pas 400 jaar geleden mee brak. Ook in de oudheid had men al wel opgemerkt, dat men de bewegingen van zon, maan en planeten veel beter verklaren kon door aan te nemen dat de aarde draait en de sterren stilstaan, maar men had dat toch alleen maar gezien als een wiskundige denkwijze, niet als werkelijkheid. Men redeneerde ongeveer aldus: Kijk eens, het is veel overzichtelijker als men een ogenblik aanneemt dat de aarde zou draaien en de zon stilstaan, maar zo is het natuurlijk niet! We weten wel beter. Totdat Copernicus een omwenteling in het denken te weeg bracht. Want hij zei voor het eerst: Maar als het denken ons leert dat het veel eenvoudiger is er van uit te gaan dat de aarde draait en de zon stilstaat, dan moeten we dat ook aannemen. M.a.w. hij vertrouwde meer op de menselijke geest dan op de zintuiglijke schijn. En hij moest nu alleen nog verklaren, hoe het kwam dat we niet merken dat de aarde draait.

D.w.z. hij moest duidelijk maken hoe onbetrouwbaar onze zintuiglijke gewaarwordingen zijn, als het om waarnemen van bewegingen gaat. Trouwens dat weet iedereen, die wel eens in een trein op het station gezeten heeft en een ogenblik niet wist of hij zelf nu reed of de trein eraast.

Toch heeft het nog heel lang geduurd voor de Copernicaanse opvatting aanvaard werd. „De ogen kunnen het getuigen”, riep een tegenstander uit. En voor wie die getuigenis niet overtuigend was, had men dan nog altijd de dreiging met de brandstapel als laatste argument. Dat heeft Galileï nog ondervonden. Hij vond het dan ook maar voorzichtiger toe te geven dat de aarde heus stil stond, toen hij voor de rechter ter verantwoording geroepen werd. Maar de aarde draaide toch om haar as. Dat kon ook die rechter niet tegenhouden, en evenmin de kerk die achter hem stond. En nu is dat iets wat ieder kind toch eigenlijk wel weet, althans hoort te weten.

En daarmee was een barst gekomen in een wereldbeeld, waarin de mens, en met hem de aarde, in het middelpunt stond. Sindsdien zijn we op die weg nog een heel stuk verder gegaan.

Het is eigenlijk wel merkwaardig dat men de humanisten steeds weer verwijt dat ze de mens in het middelpunt plaatsen, terwijl zij juist aanhangers zijn van een wereldbeeld, waarin de mens maar een zeer bescheiden plaats inneemt. Niemand kan bescheidener zijn om trent de plaats van de mens in het heelal dan de humanist. Maar hij weet ook, dat het niettemin tot de grootheid van de mens behoort, dat hij als stofje in de wereld toch zodanig met die wereld verbonden is, dat hij er weet van heeft, hoe die wereld in al zijn ondoorgrondelijkheid samenhangt. Ik zeg: er weet van heeft! Niet: dat hij er alles van weet. Maar al zoekend en

vorsend heeft hij toch een wereldbeeld ontworpen, waarvan hij vermoedt, dat het hem dichter heeft gebracht bij het werkelijke zijn van de wereld. In de humanistische levensovertuiging is ook dat wereldbeeld opgenomen. Vandaar dat het de moeite loont ons hier af te vragen: Wat menen wij als leken nu van de wereld waarin wij leven? Een ding is zeker: hoe meer wij ons er in verdiepen, hoe bescheidener we worden.

Laten we eerst eens denken aan de stof waaruit de wereld is opgebouwd, de materie. We weten dat die uit heel kleine deeltjes, bestaat, kleiner dan korrels, kleiner dan kristallen, onzichtbaar voor het blote oog, maar ook niet zichtbaar te maken met een microscoop: de moleculen. En deze moleculen bestaan uit nog kleinere deeltjes: de atomen. Laten we even een theelepeltje in ons kopje steken. Hier is een lepeltje thee of koffie. Hoeveel atomen zouden daar in zitten? Nu, raad u maar niet: 50 triljoen!

Dat is een 5 met twintig nullen er achter. Maar denkt u nu niet dat we nu echt aan de allerkleinste onderscheidingen toe zijn. Want zo'n atoom bestaat uit een kern en daaromheen cirkelen de z.g. electronen. Stelt u zich even voor dat die kern een koperen bal op een torenspits is. Dan cirkelen de dichtstbijzijnde electronen op 8 km afstand. En de verste? Als de toren in Amsterdam staat, dan cirkelen de verste electronen over Engeland, Denemarken, Duitsland en Frankrijk. Het dichtstbijzijnde volgende atoom vinden we dan in de Verenigde Staten. Maar die atomen staan niet stil; ze trillen. Hoeveel? Van hier tot de maan. Fritz Kahn, aan wiens boek „Het Wonder der Natuur” ik deze gegevens ontleen, zegt hierbij: Zegt u nu niet dat u het begrijpt, want als u denkt het te begrijpen, dan hebt u het juist niet begrepen.

Trouwens, het verhaal is nog niet uit. De atoomkernen zijn geen bollen, maar ze bestaan uit ... Enfin, u weet het al: ook de atoomkern is vooral ruimte, leegte en daarin nog weer veel kleinere deeltjes; zoiets als de electronen. En die deeltjes ... zijn eigenlijk geen deeltjes, maar samengebalde energie. Of liever: samengebalde energie is materie; materie kan „ontploffen” in energie. Denkt u maar aan de atoomsplijting. En zo leven we dus met een wereldbeeld, waarin de oude tegenstelling stof – kracht niet meer opgaat. We leren de wereld zien als een vorm van samengebalde energie. En dat is niet alleen een kwestie van theorie, maar van ademen en de praktijk. De nachtmerrrie van de atoombom is uit dit inzicht voortgekomen. Want de mens kan evenals de onvolleerde toverleerling uit de fabel de krachten van de natuur wel oproepen, maar hij heeft niet geleerd hoe hij er mee moet omgaan. Ze bedreigen hem zelf en de wereld. Maar er is geen weg terug: De mensheid kan wat zij nu eenmaal weet niet meer vergeten. En daarop is zij ook niet aangelegd. Onze aanleg drijft ons voort: naar meer inzicht en naar meer besef van wat te doen en te laten. D.w.z. naar een situatie waarin ons kunnen beantwoorden aan ons weten. Daartoe moeten wij ons levensverhoudingen scheppen die overeenstemmen met onze mogelijkheden. En dat vergt, dat wij alle scheppende krachten in onszelf mobiliseren.

De verwerkelijking van een vollediger menselijkheid is helemaal geen zaak van begrijpen en weten alleen. Veeleer gaat het er om de morele krachten te wekken die bij ons weten passen. Maar daarom moeten we onze ogen ook voor dat weten niet sluiten. Opdat het ons niet overweldigt. Ik sprak zoëven al van de grondslag van ons moderne wereldbeeld: de stof als samengebalde energie.

Ik wil nu ook nog wel iets zeggen over de opbouw van dat wereldbeeld. Laten we proberen ons hier een voorstelling van die wereld

te maken. Laten we in gedachten van hier uit op reis gaan, de ruimte in. En dan nemen we maar het snelste vervoermiddel. Neen, geen straalvliegtuig; dat gaat maar 1000 km. per uur. Ook een raket is niet vlug genoeg. We nemen een lichtstraal. Snelheid 300.000 km. per seconde; zo snel, dat we ons in het dagelijks leven niet eens realiseren, dat het licht, net als het geluid, tijd nodig heeft om van het ene punt naar het andere te komen. Daar gaan we dan. Eerst een proefvluchtje rond de aarde. We gaan acht maal. Dat duurt ... ruim één seconde. Dan wennen we vast aan de snelheid.

En nu op weg. De maan bereiken we ook in één seconde. Na acht minuten passeren we de zon. Achtereenvolgens zien we nu de verschillende planeten die net als de aarde om de zon cirkelen. Als we vijf uur onderweg zijn laten we de laatste achter ons. De zon is nu een gewone ster geworden en we zetten koers naar de dichtstbijzijnde volgende ster. De tocht duurt wel lang. We scheuren een kalenderblaadje af. En nog een, en nog een. En de reis duurt voort, als maar langer. Eindelijk, eindelijk, daar komt de ster. Hoe lang zijn we nu onderweg? Laat eens kijken: vier en een half jaar. Vier en een half jaar! En hoeveel sterren zijn er wel om ons heen? Och, we schrikken al niet meer: 200 miljard. Tezamen vormen ze een soort pannekoek of een discus, die zich als een lichtende band om ons heen aftekent: de Melkweg. Als we er met onze lichtstraal – u weet wel 300.000 km. per seconde! – doorheen reizen, dan duurt dat zo'n honderdduizend jaar.

En dan laten we ook de Melkweg achter ons, nu we goed zien eigenlijk meer een spiraal dan een pannekoek, en een spiraal die dan nog met grote snelheid om zijn as wentelt. En kijk, rondom zien we nog als afgespatte stukjes Melkweg een honderdtal bolvormige sterrenhoppen, elk van enige duizenden stralende zonnen. Maar ook die laten we achter ons. En nu zijn we dan werkelijk in de lege wereldruimte. Dat denken we tenminste. Maar wat zien we daar in de verte? Een nieuwe Melkweg, 700.000 lichtjaren van ons verwijderd. En dan nog één: op een afstand van 1½ miljoen lichtjaren. En weer één, en weer één, tallozen. Hoeveel? Eén miljard. Eén miljard melkwegstelsels, elk wentelend met 100 à 200 miljard zonnen. En dat alles vliegt met onvoorstelbare snelheden van elkaar vandaan. Misschien is het heelal wel één grote explosie, waarvan de melkwegstelsels de brokken zijn. En die explosie is zo'n 6 à 8 miljard jaren geleden begonnen. Mogelijk is de middellijn van het heelal ook niet groter dan 6 à 8 miljard lichtjaren. En dan is daarbuiten niets, helemaal niets. Ook geen ruimte ...

Maar u heeft al lang geroepen: hou op, het duizelt me, ik kan het me helemaal niet voorstellen. Laat ik u dan meteen geruststellen. Ik kan het wel navertellen, maar ik kan het me ook helemaal niet voorstellen. En er is niemand, die zich dat voorstellen kan. Men kan het alleen allemaal heel nuchter vaststellen en koel logisch beredeneren. En misschien blijken deze opvattingen op den duur ook niet helemaal juist. Dan zal men ze even nuchter en koel logisch vervangen door betere. Maar die zullen stellig niet minder verbluffend zijn. En ze zullen ons hetzelfde gevoel geven: fierheid en bescheidenheid. Fierheid, omdat we niet terugdeinzen voor de afgronden van het heelal. En bescheidenheid omdat we ons stofjes weten in een duizelingwekkende wereld, waarin wij mensen alleen een menselijke taak hebben. De taak om dat stukje wereld dat Aarde heet met elkaar menselijk te bewonen ...

Wij mensen alleen? Er zijn een miljard melkwegstelsels met 100 à 200 miljard zonnen. Er is geen reden om niet aan te nemen dat talloze zonnen ook planeten hebben, zoals onze zon. En op die miljarden planeten ... zou daar ook

(Slot op volgende pagina)

(Vervolg van vorige pagina)

iets als leven mogelijk zijn? Niet overal, maar hier en daar?

En hoe zou dat leven er dan uitzien? Zou men daar ook atoombomben hebben? Of zou men daar geleerd hebben samen te leven? Hebben wij lotgenoten in de ruimte? En zouden we ons voor hen moeten schamen? Kijk, van zulke gedachten plegen we heel stil te worden. Het zijn ongelooflijke gedachten, waar we niet goed raad mee weten.

Dan maken we er voorlopig maar een grapje over om onze verlegenheid te verbergen. Zoals die Engelse sterrekundige die zijn beschouwingen hierover droogweg besloot met de opmerking: We zullen er aan moeten wennen dat er ergens in de diepte van het heelal misschien nog een cricketteam bestaat, dat het Australische kan verslaan. En zo zullen wij vandaag ook maar besluiten met de onthutsende gedachte, dat er ergens in de wereldruimte misschien een voetballer leeft, die beter speelt dan Abe Lenstra.

J. P. VAN PRAAG

(Deze toespraak werd uitgesproken voor de V.A.R.A.-microfoon op 2 november j.l. en afgedrukt in „Het Woord van de Week”. Men kan zich hierop abonneren voor de prijs van f 4,- per jaar bij de administratie, Oudegracht 152 te Utrecht. Wie zich nu hiervoor opgeeft, krijgt alle nog verschijnende nummers in 1958 gratis.)

NIEUWE GEMEENSCHAP

Een aantal algemene leden in Krimpen aan den IJssel hebben het er op gewaagd en een eigen gemeenschap gesticht. Voorlopig is het nog maar een kleine groep, maar in deze streek zijn alle voorwaarden aanwezig om uit te groeien tot een levenskrachtige en pittige gemeenschap. We wensen hun van harte succes toe.

KERSTKAMP 1958 DE ARK

Het Kerstkamp 1958, dat ook dit jaar in „De Ark” te Nunspeet zal plaatsvinden, duurt iets langer dan gewoonlijk en wel van woensdag 24 december (aankomst vóór de warme maaltijd van 18 uur) tot en met zondag 28 december (ná de maaltijd). De leiding berust evenals vorig jaar bij de heer en mevr. Bosman uit Amsterdam.

Het programma zal afwisselend zijn en de deelnemers van vorige kampen weten, dat de gezelligheid niet wordt vergeten. Ook nu kunnen geen kinderen jonger dan 16 jaar worden toegelaten.

De prijs bedraagt thans f 30,- per persoon, of f 27,50 voor wie door omstandigheden de eerste maaltijd op woensdag niet kan bijwonen.

Schriftelijke aanmelding dient te geschieden vóór 1 december aan „De Ark”, Belvédèrelaan 14 te Nunspeet. Het verdient aanbeveling om, als men samen met vrienden komt, in de opgave alle namen en adressen te vermelden, hetgeen de beheerder veel werk bespaart bij het indelen van de kamers.

GEHOORD EN GELEZEN

Nieuws uit de gemeenschappen

Maar liefst drie jubilea in de afgelopen maanden en nog wel van drie A's. Assen en Alkmaar vierden hun 10-jarig bestaan en Arnhem legde er nog een schepje op met 12½ jaar. Bij alle drie een feestelijke en genoegelijke bijeenkomst en het besluit door te gaan.

Haarlem verrast niet alleen elke keer weer met het uitstekend uitgevoerde maandblad, in samenwerking met „Humanitas” maar ook met het veelzijdige programma. Een gespreksavond van een katholiek, een protestant en een humanist over het thema „Wat dunkt u van de mens?” zal zeker ook buiten eigen kring belangstelling trekken.

Ook Laren/Blaricum wist drie vertolkers van deze richtingen tezamen te brengen en een volle zaal luisterde met belangstelling naar de uiteenzettingen, die, zonder iets te verdoezelen, van onderling begrip getuigden. De uitstekend verzorgde brochuretafel met de nieuwste uitgaven van het Verbond trok tijdens de pauze grote belangstelling.

Hilversum is erin geslaagd een voldoende aantal leden bereid te vinden als contactpersonen op te treden. De gehele gemeenschap is in wijken verdeeld en elk lid wordt op zijn tijd bezocht. Niet alleen om hem „aan te porren” maar ook om iets te weten te komen van ieders persoonlijke omstandigheden. De naam „gemeenschap” moet inhoud krijgen.

In Hengelo was men ontevreden over het bezoek aan de bijeenkomsten. Men heeft het nu eens over een andere boeg gegooid, een korte inleiding met genoeg open vragen om te discussiëren. De eerste keren was het een succes.

Enschede wil ook eens een proef gaan nemen met een vrouwengroep. Omdat men van de ervaringen van anderen kan leren, vroegen ze mevr. Max uit Amersfoort eens iets over de groep aldaar te komen vertellen.

Den Haag maakte van de aanwezigheid van de bijzondere tentoonstelling van Japanse kunst gebruik, om met een groep leden daaraan een bezoek te brengen. Van te voren een inleiding met lichtbeelden. Het winterprogramma van deze actieve gemeenschap vermeldt verder een

cursus „Geestelijk gezond zijn”, waar op zes avonden deskundigen lezingen met ruime gelegenheid voor discussie zullen houden.

In Schiedam nam men eens een proef met een „stijlvolle” bijeenkomst. De zaal met bloemen verzorgd, muziek en voordracht als omlijsting van de toespraak, het bestuur niet achter de tafel maar de leden ontvangend, kortom, zo als het eigenlijk altijd moet zijn. Het resultaat was verrassend, een grotere opkomst en veel belangstellenden die blij waren nu eens geen „vergadering” mee te maken maar een bijeenkomst van vrienden. Doorgaan mensen, het is de moeite waard.

Beverwijk pakt energiek het groepswork aan. Vorig jaar werd er een proef mee genomen, die zo goed slaagde, dat men thans drie gespreksgroepen heeft gevormd.

Behalve dat Arnhem feest vierde (zie boven), kon men ook nog met enige trots vermelden, dat sedert het begin van het jaar 37 nieuwe leden waren toegetreden.

Maar ook Groningen liet zich niet onbetuigd, netto winst 30. Maar daarvoor hebben ze er dan ook een propaganda-commissie.

Onze andere gemeenschap in het noorden, Leeuwarden is aan de wensen van de zondagse uitslapers tegemoet gekomen. Ze belegden bijeenkomsten niet op de ochtend, maar om half vier 's middags! Je moet er maar opkomen, eigenlijk is het doodeenvoudig.

En voor de ouders met kinderen organiseerde Utrecht een dubbele filmmiddag samen met enkele andere humanistische organisaties. Eén voorstelling voor de ouderen en in hetzelfde gebouw, wat dacht u, natuurlijk in het Erasmushuis, ook voor de kinderen zoiets. Het kan natuurlijk niet overal, maar het is best eens te proberen.

En tot slot, wie een goede naam weet voor een contactorgaan, zal Winterswijk daar een plezier mee doen. Ze hebben er sedert enige tijd een blaadje, maar het is een blad zonder naam. Wie een goed idee heeft, stuurt dat maar aan ons, dan komt het wel verder. Onkosten worden niet vergoed.

Voor een dubbeltje kunt u niet op de eerste rij zitten . . . maar een abonnement op „Mens en Wereld” kost u nog geen dubbeltje per week!

Wie zich nu voor 1959 bij de administratie, Oudegracht 152 te Utrecht opgeeft, ontvangt alle nog in 1958 verschijnende nummers gratis.